

Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Wstęp:

- I. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie.
- II. Skala zjawiska przemocy w rodzinie.
- III. Dotychczasowe działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- IV. Cele programu i zadania do realizacji.
- V. Przewidywane efekty realizacji programu.
- VI. Źródła finansowania.
- VII. Realizatorzy programu.

WSTĘP

Od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej problem przemocy w rodzinie. Początkowo problem ten był marginalizowany i przemilczany. Stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające na celu łagodzenie skutków społecznych tego zjawiska.

Zjawisko przemocy w rodzinie od wielu lat w Krajach Europy Zachodniej jest traktowane jako ważny problem społeczny. W czasie kilkunastu lat powstało wiele dokumentów organizacji międzynarodowych, które zalecają Krajom Członkowskim Unii Europejskiej podjęcie zmian prawa i praktyki w celu skuteczniejszego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, udzielania pomocy ofiarom przemocy i skuteczniejszych oddziaływań na sprawców przemocy w rodzinie. Próbą podjęcia celowych, zamierzonych oraz jednolitych działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie w Polsce jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami). Ustawa ta została uchwalona, w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. W ten sposób zrobiony został pierwszy krok ku podniesieniu świadomości społecznej w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. Nadano działaniom z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ramy prawne, podnoszące tym samym rangę zadań realizowanych przez instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe. Pomimo tego, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to zdaniem specjalistów rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazuje, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Wymaga on podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Jego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

I. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc jest intencjonalnym naruszeniem mocy oraz wszelkich praw i dóbr osobistych jednostki w sposób uniemożliwiający jej obronę i powodującą szkody psychiczne, fizyczne,

symboliczne, materialne (wg Jerzego Mellibrudy). Państwo definiuje przemoc domową jako „wszelkie incydenty gróźb, przemocy lub nękania (psychologicznego, fizycznego, seksualnego, ekonomicznego lub emocjonalnego) między osobami dorosłymi, którzy żyją w związku partnerskim lub są członkami tej samej rodziny, niezależnie od płci i orientacji seksualnej”. Dotyczy także zmuszania do małżeństwa i tzw. „zabójstw honorowych”.

Przemoc domowa może polegać – i często polega na szeregu obelżywych zachowań, z których nie wszystkie muszą być bezpośrednio agresywne.

Chociaż ofiarami przemocy domowej mogą być zarówno kobiety, jak i mężczyźni, te pierwsze są znacznie bardziej narażone na systematyczne i najpoważniejsze jej formy, włącznie z przemocą seksualną. Jest to zjawisko bardzo powszechne, 1 na 4 kobiety doświadcza tego w ciągu swojego życia. Przemoc domowa występuje też w związkach homo- czy biseksualnych lub transpłciowych i może być skierowana też przeciw innym członkom rodziny, także dzieciom.

Przemoc może mieć charakter:

- 1) instrumentalny : środek do realizacji ściśle określonych celów;
- 2) bezinteresowny : poszukiwanie wyłącznie zadowolenia w znęcaniu się nad innymi;
- 3) wymiar indywidualny lub zbiorowy.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- 1) jest intencjonalna- przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- 2) siły są nierównomierne -w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy;
- 3) narusza prawa i dobra osobiste - sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);
- 4) powoduje cierpienie i ból- sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony;
- 5) lubi się powtarzać (cykl przemocy);
- 6) jest często rozpaczliwym zagłuszaniem niemocy- przemoc jest atrakcyjna, ponieważ w przeważającej części przypadków jest skuteczna. Daje natychmiastowe rezultaty i poczucie „mocy”. Atrakcyjność przemocy, to także możliwość jej natychmiastowego zastosowania od próby zdyscyplinowania po wymuszenie odpowiednich zachowań.

Klasyfikacja rodzajów przemocy w rodzinie:

1. Przemoc fizyczna: obejmuje wiele form zachowania, które mogą występować w postaci:
 - 1) czynnej: wszelkie formy bicia, klapsy, uderzanie, bicie „na oślep”, kopanie, zadawanie ran ciętych i szarpanych, duszenie, oparzenia, usiłowanie i dokonanie zabójstwa, także często stosowane popychanie, policzkowanie oraz rzucanie przedmiotami w ofiarę;
 - 2) biernej: przejawiającej się w postaci zakazów mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych, areszt domowy, ograniczenia snu i pożywienia oraz dostępu do podstawowych urządzeń sanitarnych oraz sprzętów umożliwiających przygotowanie pożywienia.

2. Przemoc psychiczna: poniżanie, upokarzanie, pozbawienie ofiary osobistej mocy, izolowanie i narzucanie własnych sądów, demonstrowanie wszechwładzy, groźby nasilające lęk i rozpacz, degradowanie, złe odnoszenie się, niszczenie przedmiotów mających wartość materialną lub emocjonalną dla ofiary. Degradacja werbalna - złe odnoszenie się - może mieć charakter:
 - 1) bezpośredni: straszenie, grożenie, wypędzanie, odpędzanie, określenia poniżające, podawanie fałszywych informacji, odbieranie uprawnień, wyśmiewanie, wysuwanie nieuzasadnionych wątpliwości;
 - 2) pośredni: poniżające wypowiedzi, mające na celu wyrządzenie przykrości, kierowane do osób trzecich.
3. Przemoc seksualna badacze wyróżniają sześć typów przemocy seksualnej wobec dzieci:
 - 1) bez kontaktu fizycznego : rozmowy o treści seksualnej kierowane do dziecka, ekspozycja czynności seksualnych wobec dziecka, oglądactwo;
 - 2) kontakty seksualne polegające na pobudzaniu intymnych części ciała;
 - 3) kontakty oralno - genitalne;
 - 4) stosunki udowe;
 - 5) penetracja seksualna;
 - 6) seksualne wykorzystanie dzieci powiązane z różnymi formami przemocy.
4. Przemoc ekonomiczna (odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny, itp.).
5. Zaniedbanie:
 - 1) fizyczne: brak należytej opieki w tym lekarskiej, wszelkie zaniedbywania fizyczne ofiary;
 - 2) psychiczne: różnego rodzaju formy odrzucenia, obojętność, nieokazywanie pozytywnych uczuć, lekceważenie emocjonalne, lekceważenie psychicznych potrzeb ofiary (w tym materialnych).
6. Nadopiekuńczość: działania dążące do ograniczenia właściwego rozwoju ofiary poprzez formy nadopiekuńczości, pozbawiające ją prawidłowego rozwoju psychofizycznego i fizycznego oraz doprowadzające do okaleczenia psychicznego i fizycznego.

II. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Z diagnozy przeprowadzonej w 2007 r. dotyczącej skali zjawiska przemocy w rodzinie wynika, że problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem dostrzeganym w polskim społeczeństwie. Z uzyskanych danych wynika, że dotyczy on średnio około połowy rodzin. Znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub widzą, że dochodzi do różnych form przemocy. Wśród znanych sobie rodzin badani najczęściej dostrzegają występowanie przemocy psychicznej (52% respondentów stwierdziło, że znają takie rodziny, w których dochodzi do przemocy psychicznej oraz fizycznej 44%). Przypadki przemocy ekonomicznej (26%) oraz seksualnej (9%) znane są mniejszej liczbie badanych. Kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%). Większość z tych osób było ofiarami przemocy co najmniej kilkakrotnie i wcześniej niż przed 12 miesiącami. Osób wielokrotnie krzywdzonych przez członków rodziny jest (11%). Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadziej badani doświadczali przemocy fizycznej (7%), ekonomicznej (8%) oraz seksualnej (3%). Przeprowadzona diagnoza oraz monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie, w ramach

Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie spowodowały konieczność zmian ukierunkowanych na:

- 1) rozwój profilaktyki jako formy działań zapobiegających zjawisku przemocy w rodzinie;
- 2) zmianę świadomości społeczeństwa;
- 3) skuteczną ochronę ofiar przemocy, w tym w szczególności dzieci;
- 4) stworzenie mechanizmów ułatwiających izolację sprawców od ofiar;
- 5) zmianę postaw osób stosujących przemoc w rodzinie przez poddanie ich oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym.

Na podstawie danych uzyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Krapkowicach w latach 2008 – 2009 na terenie Powiatu Krapkowickiego sytuacja dotycząca przemocy w rodzinie przedstawia się następująco:

Tabela 1. Zestawienie danych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie:

	2008	2009	2010
Liczba przeprowadzonych interwencji domowych ogółem	933	854	752
Liczba przeprowadzonych interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie (Niebieska Karta)	168, w tym: 120 w mieście, 48 na wsi	131, w tym: 86 w mieście, 45 na wsi	151, w tym: 96 w mieście, 55 na wsi
Liczba pokrzywdzonych przemocą w rodzinie ogółem	197	293	232
Liczba sprawców przemocy w rodzinie ogółem	168	133	151
Liczba interwencji związanych z eksmisją sprawcy przemocy	0	0	0

Tabela 2. Liczba przeprowadzonych interwencji domowych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie (Niebieskie Karty) w rozbiciu na poszczególne Gminy Powiatu Krapkowickiego:

Liczba przeprowadzonych interwencji domowych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie (Niebieskie Karty) - ogółem	Lata		
	2008	2009	2010
W Gminie Krapkowice	78	61	71
W Gminie Zdzieszowice	39	30	33
W Gminie Gogolin	29	18	24
W Gminie Strzeleczy	15	14	16
W Gminie Walce	7	8	7
Powiat Krapkowicki - Ogółem	168	131	151

Tabela 3. Zestawienie danych dotyczących osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie, w rozbiciu na płeć:

Liczba pokrzywdzonych przemocą w rodzinie:	2008	2009
kobiet	163	141
mężczyzn	5	8
małoletnich do 18 roku życia	29	144
ogółem	197	293

Tabela 4. Zestawienie danych dotyczących osób będących sprawcami przemocy w rodzinie, w rozbiciu na płeć:

Liczba sprawców przemocy w rodzinie:	2008	2009
kobiet	3	2
mężczyzn	164	131
małoletnich do 18 roku życia	1	0
ogółem	168	133

III. Dotychczasowe działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Do zadań powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej;
- 5) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb - poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach kryzysowych schronienia do 3 miesięcy;
- 6) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 7) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W ramach realizowanych zadań na terenie naszego Powiatu powstał Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Ośrodek ten o łącznej powierzchni 21 m² składa się z pokoju mieszkalnego, kuchni oraz łazienki. Kompletnie jest umeblowany i wyposażony w sprzęt art. gospodarstwa domowego. Przeznaczony jest dla ofiar przemocy rodzinnej i molestowanym seksualnie.

Ma na celu czasową izolację członków rodzin od sprawcy przemocy oraz zapewnienie swoim klientom wsparcia socjalnego, psychologicznego i pedagogicznego.

Od momentu powstania rocznie w Ośrodku znajduje schronienie kilka osób, najczęściej są to matki z dziećmi – ofiary przemocy.

Mając na uwadze zwiększenie skuteczności pomocy przez pracowników stykających się z przemocą domową oraz niesienie pomocy osobom doświadczającym przemocy Powiat przy pomocy PCPR w Krapkowicach organizuje dla pracowników instytucji stykających się z przemocą domową specjalistyczne szkolenia.

W 2009 oraz w 2010 roku na realizację tego zadania pozyskane zostały środki z Urzędu Wojewódzkiego w Opolu. Szkolenia zostały przeprowadzone przez trenera Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Certyfikowanego Specjalistę Psychoterapii Uzależnień, który ma praktyczne doświadczenie w pracy z osobami doświadczającymi przemocy i ze sprawcami takiej przemocy. W szkoleniu brało udział kilkadziesiąt osób reprezentujących następujące grupy zawodowe tj. pracownicy socjalni MOPS, OPS i PCPR, nauczyciele i pedagodzy szkół, pracownicy (psycholog, pedagog) Poradni Psychologiczno –

Pedagogicznej, pracownicy Środowiskowego Domu Samopomocy, kuratorzy i policjanci. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem. Uczestnicy szkolenia byli bardzo zadowoleni z udziału w nim o czym świadczy prawie 100% frekwencja na zajęciach oraz pozytywne opinie wyrażane podczas zajęć jak i za pomocą ankiet.

Natomiast dla osób doświadczających przemocy w 2010 roku zostały utworzone Grupy wsparcia dla ofiar przemocy. W ramach tego zadania ofiary przemocy uzyskały wiedzę na temat zjawiska przemocy, nabyły umiejętności odpowiedniego reagowania na przemoc, zwracania się o pomoc, podejmowania odpowiednich działań chroniących siebie i dzieci. Powyższą pomoc oraz wsparcie uzyskiwały w ramach spotkań grupowych oraz indywidualnych prowadzonych przez doświadczonego psychologa. Z ww. formy wsparcia miesięcznie korzystało od kilku do kilkunastu osób.

Realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy

Od 2009 roku na terenie naszego Powiatu realizowany jest Program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy. Na realizację tego zadania przekazywane są środki z budżetu państwa. W 2009 roku Programem objętych zostało 8 osób, w tym 7 mężczyzn i 1 kobieta, natomiast w 2010 roku 17 osób, w tym 15 mężczyzn i 2 kobiety. Udział w Programie wszystkich z ww. osób był dobrowolny.

IV. Cele programu i zadania do realizacji

1. Cele programu

Celem głównym programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie.

Celami szczegółowymi są:

- 1) podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy;
- 2) bezpłatna pomoc doradcza, terapeutyczna, prawna, zawodowa i medyczna osobom i rodzinom dotkniętym przemocą;
- 3) zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie;
- 4) ochrona ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) poszerzenie wiedzy dotyczącej zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z tym problemem;
- 6) doskonalenie zawodowe pracowników służb stykających się z przemocą w rodzinie;
- 7) powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie;
- 8) prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej dla ofiar przemocy.

2. Zadania do realizacji:

- 1) pomoc osobie dotkniętej przemocą w rodzinie
Działania:
bezpłatna pomoc, w szczególności w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.
- 2) ochrona przed dalszą przemocą
Działania:
 - a) odseparowanie sprawcy przemocy od ofiar,
 - b) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - c) zapewnienie miejsc w ośrodku wsparcia lub w ośrodku interwencji kryzysowej,

- d) zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną.
- 3) zapobieganie stosowania przemocy w rodzinie
Działania:
- a) upowszechnianie informacji o instytucjach i placówkach świadczących poradnictwo specjalistyczne,
 - b) terapia rodzinna,
 - c) poradnictwo psychologiczne, prawne, pedagogiczne, socjalne, rodzinne i duchowe,
 - d) zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie,
 - e) propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich,
 - f) poszerzenie wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie.
- 4) zwiększenie skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie
Działania:
- a) szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - b) włączenie lokalnej społeczności w monitorowanie zjawisk związanych z występowaniem przemocy w rodzinie,
 - c) tworzenie i wspieranie funkcjonowania grup samopomocowych,
 - d) tworzenie i wspieranie funkcjonowania grup wsparcia dla ofiar przemocy,
 - e) organizowanie spotkań terapeutycznych, kursów, pogadanek.
- 5) zmiana zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie
Działania:
realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
- 6) dostosowanie istniejącej infrastruktury do potrzeb osób dotkniętych przemocą
Działania:
- a) podniesienie jakości usług świadczonych przez ośrodek interwencji kryzysowej,
 - b) prowadzenie w ośrodku interwencji kryzysowej programów mających na celu wyjście osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z trudnej sytuacji życiowej.
3. Program realizowany będzie w oparciu o następujące akty prawne:
- 1) ustawę z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.);
 - 2) ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i zapobieganiu alkoholizmowi (Dz. U z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.);
 - 3) ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.);
 - 4) ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.);
 - 5) ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.);
 - 6) ustawę z dnia 25 lutego 1964 - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, ze zm.);
 - 7) ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, ze zm.).

4. Program koreluje z następującymi realizowanymi programami:

- 1) Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych na lata 2006 – 2015;
- 2) Rządowy Program Poprawy Bezpieczeństwa Obywateli „Bezpieczna Polska”;
- 3) Programem Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępności wśród Dzieci i Młodzieży;
- 4) Narodowym Planem Działań na Rzecz Dzieci;
- 5) Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

V. Przewidywane efekty realizacji programu

1. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie;
2. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie;
3. Udzielenie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;
4. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą;
5. Niwelowanie skutków zjawiska przemocy;
6. Zacieśnienie systemu współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

VI. Źródła finansowania

Działania zawarte w powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie finansowane będą ze środków własnych powiatu, samorządów miast i gmin Powiatu Krapkowickiego oraz dotacji celowych i środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł.

VII. Realizatorzy programu

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krapkowicach,
2. Sąd,
3. Policja,
4. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna,
5. Służba zdrowia,
6. Placówki oświatowe,
7. Kościół i inne związki wyznaniowe,
8. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu gmin Powiatu Krapkowickiego.